

Grip sjansen!

Taler

Reidar T. Larsen

Dato

24 mars 1974

Sted

Folkets Hus, Oslo

Omstendigheter

Ekstraordinær landskonferanse i NKP

1 Kamerater!

Etter den diskusjon som vi hadde i går, har vi hatt anledning til å tenke oss om alle sammen, og det er vel klart for alle at vi må prøve å få en rolig oversikt over
5 det som er situasjonen i partiet, og nå fram til en løsning i løpet av denne dagen.

De synspunktene som kom fram, gikk nokså mye i forskjellig retning, og det er vel noen av oss som har hatt noe tungt på seg - som forstår at det er helt
nødvendig å nå fram til en felles holdning. Det er ikke lett, men det er vårt
10 eneste håp om vi skal ha noen sjanse til å hevde oss i den striden som nå pågår i de forskjellige partiorganer.

En ting er vel klart for alle - at en splittelse på den ene eller andre måten - at vi ikke kommer ut med et samlet standpunkt - gjør oss ganske maktesløse.
15

Etter min mening er det ikke så merkelig at vi opplever forskjellige synspunkter og at vi får dem presentert i denne debatten. Det er en debatt om forandringer som er ganske vidtgående, og det ville vel vært større grunn til uro om ikke dette skapte bred debatt i partiet.

20 Så vidt jeg kan skjønne, er det ikke særlig uenighet om de 12 punktene som landsstyret har lagt fram. Det er noen som mener at et par-tre av punktene kanskje ikke burde vært der, eller burde vært formulert på en noe annen måte, men i sin helhet synes jeg at de 12 punktene er akseptert av konferansen og av
25 partiet.

Dette er ikke en plan for hele den prosessen som vi har foran oss, de 12

30 punktene dekker bare en del av denne prosess - [men] det er en plan som må
konkludere i samling til ett parti. Dét er det opplegget vi har foran oss -
opplegget som vi prinsipielt har gitt vår tilslutning til: Sikte på ett parti - et
revolusjonært marxistisk klassekampparti.

35 Det må gå klart fram av den planen som vi har at det er dette som er det
primære.

Jeg syns det er noen svakheter i debatten. Først og fremst syns jeg det er endel -
ganske mange - av våre kamerater [som] snakker om SV nærmest som en
«sperret» bevegelse - de identifiserer seg ikke med Sosialistisk Valgforbund. De
40 snakker om NKP - dét er vårt parti, men når de snakker om SV, snakker de om
noe som på mange måter står sperret for oss. Etter min mening er det på mange
måter noe galt med innlevelsen som vi burde hatt i denne perioden.

Framfor noen andre burde kommunistene føle at SV var noe som var deres
45 ansvar. Det er endel usikkerhet og endel redsel som er ute og går, for at den
bevegelsen vi har vært med og skapt skal fange oss inn og at vi på mange måter
ikke går selvstendige inn i denne bevegelsen. Det blir plutselig mange omkring
oss - endel synes kanskje det blir for mange - at det er noe som vi ikke behersker.
Men vi må jo rolig og nøkternt tenke gjennom dette problemet når det tegner
50 seg på denne måten.

Hvis vi noen gang skal lykkes, må vi jo bli langt flere enn det som SV har i dag.
Vi må bli den største bevegelse i vårt land, så før eller senere må vi møte større
masser enn de som vi har vært vant til å behandle - også i vårt eget parti.
55 Hvordan det skjer, hvordan vi kommer opp i den situasjonen - det kan jo arte
seg forskjellig - men det problemet, det kan vi i hvert fall ikke løpe ifra. Det må
vi ta som det melder seg. Etter min mening er vi inne i en helt spesiell periode i
den politiske utvikling i vårt samfunn. Den er helt særegen. Vi hadde noe
liknende i 1945, men i hele den mellomliggende periode har vi ikke hatt
60 muligheter - har vi ikke hatt åpninger slik vi finner det i denne nye situasjon vi
har i dag.

Alt flyter - på mange måter: gamle, faste bastioner er falt sammen, store deler av
folket er i bevegelse - og dette er en helt spesiell situasjon - det vet vi alle
65 sammen. Det går tiår mellom hver slik spesiell situasjon. Det er denne situasjon
vi må utnytte maksimalt - vi må komme på høyde med situasjonen, finne de

virkemidler som i denne situasjonen gjør at vi kan slå gjennom.

- 70 Hva vil skje hvis vi ikke lykkes med denne oppgaven? Den er ikke spesiell for Norge, den [situasjonen] vi er inne i. I større eller mindre grad er situasjonen den samme i Danmark, i England og i stadig flere land - denne brytningen i de gamle framstillingene, denne følelsen av at de gamle floskler ikke er holdbare.
- 75 Men de bevegelsene som er i gang er ikke entydige - de har ingen helt klar retning. Det finnes også en annen bevegelse med motsatt fortegn - en reaksjonær bevegelse, jamfør Anders Langes bevegelse; det samme så vi i Danmark.

- Det er ingen gitt å si hvem som vil fange opp størst deler av de som nå er i oppbrudd. Det avhenger av våre egne holdninger, av hvor dyktige vi er til å eksponere politisk det disse massene i oppbrudd har behov for.
- 80

- Hvis vi ikke lykkes - gjennom Sosialistisk Valgforbund - så skal vi være klar over at det ikke faller tilbake i sine gamle leier. Vi vil utvilsomt få se at det er en helt annen bevegelse som vil skyte vekst da - Anders Langes bevegelse - eller det kan gjerne være en annen som trer fram - som vil ha store muligheter til å fange opp de masser som nå er i bevegelse.
- 85

- Dette må vi også ha tanke for når vi behandler disse spørsmålene. Hvis vi ikke behersker den bevegelsen som er dannet - hvis vi ikke greier å komme i spissen for denne bevegelsen - å gjøre vår innflytelse gjeldende - er jeg ganske sikker på at den vil strande. Hvis vi skal greie denne oppgaven - spille en ledende rolle - så må vi være der. Det må vel være nokså klart. Vi kan ikke være utenfor - vi må hindre at bevegelsen og partiet som kommer til å vokse ut av den, at den havner i reformismen, i sosialdemokratisme. Det er et syn vi har slått fast mange ganger - at det er ett sosialdemokratisk parti i vårt land - det er mer enn nok, og det er alt for stort det som er.
- 90
- 95

- Dette er den ene siden av oppgaven som vi bare kan løse ved at vi er der - i selve bevegelsen. Den andre siden er at vi må vinne frem med våre synspunkter - og vi må ikke selv havne i isolasjonisme. Nå er vi i fellesskap med de kreftene som står oss nærmest, og vi må vel gå ut fra at det er slått fast i partiet vårt at der må vi være.
- 100

- 105 Hvis vi tenker å vinne de menneskene vi nå er kommet nærmere - vinne dem for

vårt grunnlag og våre standpunkter og synspunkter - så må vi stadig minke avstanden mellom oss. Etter min mening er vi i ferd med å gjøre det. Det er mye mindre avstand mellom oss i dag enn det var for ett år siden.

110

La oss tenke oss om. Nå anklager mange i vårt parti SF for at de vil ha samling fortest mulig. Men dette er altså en samling med NKP, og det må man vel si er interessant. For ett år tilbake var situasjonen jo en ganske annen. Da ville SF på død og liv unngå enhver forbindelse med NKP - for ikke å snakke om å skulle samles med NKP.

115

Det er en helt (ny) situasjon, og jeg vet ikke om vi riktig er på høyde med å bedømme denne situasjonen helt riktig. Det er ikke bare den side ved dette - den vi nå har betonet sterkt - at de vil forsere hele prosessen, at de vil gå altfor hurtig fram, men det er også den erkjennelse som ligger til grunn for dette: at de ikke unngår Norges Kommunistiske Parti. Det er (de) også selv klar over - hvilket jo også går fram av det intervjuet som Ørnhøy hadde med Dagbladet i går - at hvis ikke NKP vedtar å bli i SV i framtida, så kan det bli et dødelig slag for SV.

120

Vi behersker ikke SF. Det er et parti hvor mye rart gjør seg gjeldende. Vi har behandlet dette mange ganger og behøver ikke gå nærmere inn på det nå. Men da dette partiet ble dannet for 13 år siden, vet vi at det var våre marker det forsynte seg av. Det var våre folk og våre velgere som dette partiet vokste opp på. Det er altså vår egen ætt - og det må kunne gå an å få en bedre (...)

125

Hvis vi ikke gjør det, hvordan skal vi da (...)

Vi må tenke dette grundig gjennom. Det er klart at vi må få et klassegrunnlag som er langt større enn det som er SVs i dag. Spørsmålet er om vi er beredt til å gå den veien. Har vi innstilt oss på det, eller viker vi tilbake når terrenget ligger åpent foran oss slik det i virkeligheten gjør nå?

130

Det er klart at dette er en oppgave som stiller oss overfor uhyre vanskelige problemer som vi ikke med hundre prosent sikkerhet kan si at vi vil beherske.

135

Det er situasjonen. Det vil være situasjonen i framtida også - uansett - når disse problemer melder seg. Vi kan ikke avgi hundre prosent garantierklæring for at vi greier å beherske dette. Men har vi noen annen sjanse - har vi noen annen vei å gå? Nå har vi muligheten liggende åpen foran oss, skal vi bruke den - eller skal vi ikke bruke den? Slik står spørsmålet.

Organisasjonsformene har vi drøftet endel. De må alltid være underordnet det som er mulig. Det er ikke mulig å peke på noe tradisjonelt mønster. Vi må bedømme organisasjonsformen ut fra det den aktuelle situasjon gjør nødvendig.
150 Det er nødvendig å forandre organisasjonsformene. Den form vi velger i dag, kan om 5 eller 10 år vise seg uhensiktsmessig. Den må altså underordnes det som er politisk formålstjenlig.

Hva er så vårt syn på dette? Til min forbauselse har jeg hørt at et par-tre av
155 representantene har referert til de uttalelser som er kommet fra Hølmebak - at dette hadde kommet som en lettelse for disse representanter. Jeg har lest Hølmebakks uttalelser, og kjenner også hans synspunkter fra tidligere meget godt - og jeg må spørre: Hva har han sagt som ikke vi har lagt opp til i vår takling av denne saken? Etter min oppfatning har han sagt det som har vært vår linje.
160 Det har vært en manglende evne i partiet til å innforlive seg med det som har vært og som er vår linje i denne saken. Det har skapt uryddighet i hele diskusjonen vår - som vi burde vært spart for.

Vi satset på utviklingen av SV - det er dét som har stått i forgrunnen. Vårt
165 bidrag til diskusjonsmaterialet i SV bør være kjent av alle som deltar her. Vi har jo hele tiden ment at utviklingen av valgforbundet er den mest elastiske måte, den mest dynamiske måte, som kan fange opp alle de strømninger som prøver å nyorientere seg i den situasjon vi er oppe i.

Jeg er ikke i tvil om at dette er et riktig opplegg. På denne konferansen har grunnlaget vi la for debatten i SV tapt i debatten - altså i den perioden vi nå har bak oss. Det burde vært kjempet gjennom i SV ved hjelp av alle kreftene våre, men da fantes det ingen innsats i partiet for denne saken. Ingen innsats i partiet! Jeg ser bort fra noen få unntak. Det hersket tvil og mistro til om denne linjen var
175 riktig, usikkerhet i hele partiet - ingen satsing! Og måned etter måned - kostbare måneder for oss, da denne linjen skulle vært presset gjennom - gikk tapt for oss.

Dere snakker om konfrontasjon - dere, kamerater, og alle våre organisasjoner rundt i landet, som ikke har terpet på det grunnlaget som landsstyret la opp til!
180 Altså - treghet når vi skal satse, vanskeligheter for å få satt i gang! Derfor er vi i dag overrent. Derfor har vårt opplegg, i den form vi laget det, ikke vunnet fram. Det er en erkjennelse vi må ta, på denne landskonferansen.

185 Ingen ting synes mer håpløst enn å være for sent ute - den følelsen har jeg i dag.
Tida har løpt fra oss, det er skapt en ny situasjon som gjør det nødvendig for oss
å håndtere problemet på en annen måte.

Jeg vil håpe at vi lærer av den feilen vi har gjort nå og som jeg tror vi har tapt mye
190 på. Men vi kan ikke rote mer i fortiden! Den første oppgaven for oss nå må være
å komme på høyde med SV-partnerne. Spørsmålet er stilt av mange kamerater
her - hvilke posisjoner har våre folk i SV og i diskusjonene? De spiller en sentral
rolle i SV. Jeg tror det har slått tvers gjennom at vi har en viktig rolle i den videre
utvikling av SV. Dette erkjennes av alle parter innen SV, men de er i ferd med å
195 bli skuffet av denne elendige diskusjonen om tidspunktet for samling. Den
sympatien vi har følt har vært med oss hele tiden, er i ferd med å vende seg fra
oss. Vi møter en stigende irritasjon fra folk som før har stått sammen med oss,
men som nå får en følelse av at SF har rett når de sier at vi driver med spillfekteri,
at vi lurer dem. Vi snakker om samling og vi vil gjøre det i evig tid, men vi ønsker
200 ikke at SV skal bli ett parti. At vi driver et passivt spill, vi driver altså uærlig spill
med Sosialistisk Valgforbund.

Det er den utfordringen som vi møter nå. Dét er det mange som har trodd på
oss begynner å få en følelse av. Og det er en farlig situasjon. Det er en situasjon
205 hvor det er helt klart at vi ikke vil være i stand til å øve noen som helst
påvirkning. Vi er spilt ut hvis vi ikke greier å slå dette angrepet tilbake. Skal vi
greie det, må vi igjen være fleksible, vi må være dynamiske, vi må prøve å få et
forsprang (så) vi kan ha sjanse til å beherske den videre utvikling.

210 Vi må altså komme med et utspill som vender situasjonen. Dette utspill må være
en mulig vinning. Nå er det jo i debatten sagt at dette ikke er mulig. Vi skal ikke
prøve på det umulige. Det er altså nødvendig at vi har en nøktern oppfatning av
hva som er mulig.

215 Jeg vil da til slutt komme inn på noen enkle linjer jeg har satt opp - noen enkle
erkjennelser - slik jeg oppfatter situasjonen.

Vårt mål må være å nå fram til et samlet parti - et revolusjonært marxistisk parti.
Jeg tror våre 12 punkter i hovedsak kom fram til en slik målsetting. Men vi må
220 klargjøre at de utgjør en fase - en overgangsordning som vi finner nødvendig - og
vi bør skissere vårt syn på de videre fasene som vi forutsetter. De 12 punktene
dekker altså en fase, og kanskje kan vi bygge dem videre ut.

225 Etter min mening skal vi ikke anerkjenne at kommunevalget i 1975 er siste frist
for samling i ett parti. Det er etter min mening - på visse forutsetninger -
(nødvendig) å slå gjennom denne tidsrammen. Jeg tror - når det gjelder disse
forutsetninger - at vi i dag kan legge fram en ramme til en overgangsordning
som også innebærer en siste og avsluttende fase. Jeg vil kort skissere hvordan jeg
230 ser på disse faser.

Første fase er altså den som nå er tilbakelagt. Den hadde følgende karakteristiske
trekk: Det var fire likestilte grupperinger, med like rettigheter i apparatet.
Selvstendighetsprinsippet har vært en forutsetning for at SV kunne fungere
235 under denne første fasen. Det er vanskelig å gå videre fram med et så tungt
håndterlig apparat. Det er vel [en] erkjennelse hos oss alle at vi må ut av dette, og
for så vidt er vi vel på vei ut av det - altså inn i annen fase.

I denne andre fasen bør vi vedta et arbeidsprogram og en prinsipperklæring -
240 eller et foreløpig prinsippprogram. Så bør vi innkalle en ny landskonferanse våren
1975 - ifølge K. Harbus forslag - hvor disse to programmene - arbeidsprogram
og prinsipperklæring - blir vedtatt, og hvor vi velger linjene for utvikling. Jeg
tror vi skal legge andre ting også inn i denne fasen.

245 Det er en stigende utilfredshet - også merkbar hos oss - denne dobbeltkjøringen
vi har med Orientering og Friheten. Vi bør kunne finne fram til en samordning
mellom de to aviser hvor vi fordeler oppgavene, og hvor vi virker slik at vi i
grunnen har to aviser i uka - at vi får et felles abonnement - altså en glidning i
retning av en dagsavis. Vi kan også diskutere muligheten av å samordne de to
250 avisenes redaksjoner. Jeg tror det er behov for det, samtidig som vi vil kunne
spare inn betydelige beløp. Denne andre fasen bør vi anse avsluttet med
kommunevalget 1975, da det bør gjennomføres felles nominasjoner. Altså: alle
nominasjoner foregår i SVs regi.

255 Tredje fase må inneholde vedtakelse av prinsippprogrammet, muligens utgivelse
av felles dagsavis og samlingskongress. Etter min mening må vi innstille oss på å
komme ut av anklagen om at vi har et evighetsprosjekt gående. Jeg mener derfor
at vi skal stille som en målsetting at alle tre faser skal være gjennomført før
stortingsvalget i 1977.

260

De enkelte partiene tar spørsmålet opp til endelig avgjørelse på sine landsmøter

265 våren 1977. Hvis vi velger en slik vei, så betyr det at vi ikke har noen aktuell diskusjon om oppløsningen av partiene. Det er helt unødvendig da å diskutere realiteten i dette. Vi innstiller oss på en avgjørelse i 1977 - på landsmøtene, som er eneste organ som kan treffe slike avgjørelser.

270 Spørsmål kan stilles om vi kan få til en lengre tidsfrist. Jeg ser slik på dette: Har vi ikke klart i løpet av disse tre år det her er snakk om å få en full avklaring i alle de punkter som må avklares, da er det ingen muligheter. Vi må i løpet av denne periode greie denne prosess.

275 Etter min mening er det også maksimalt av hva vi kan oppnå i SV. Jeg vet ikke om dette er nok til at vi kan komme på høyde med situasjonen - at vi kan tvinge tilbake den forserte diskusjon om samling i 1975, men jeg ville ikke satt fram [forslaget mitt] dersom jeg ikke trodde det ville ha noe for seg, noen sjanse til å lykkes. Men jeg vil også si at noe mindre enn dette tror jeg ikke på. Partiet må nøkternt bedømme dette. Det kan tenkes en situasjon hvor våre partnere i SV sier at Nu er det nok! - vi samler oss vi som vil samles, så får NKP seile sin egen sjø. Vi har i dag i virkeligheten et valg mellom å bygge NKP videre ut slik det er i dag med den utbygging vi ser muligheter for i den kommende tid - eller å bli med i et større forum. Kommunistene har vært i vanskelige situasjoner mange ganger, og selvfølgelig må vi ha mot til også å ta en slik avgjørelse, hvis vi finner den riktig, men vi må ikke flykte fra den. Vi må ikke skyve det fra oss og se bort fra at dette kan bli utgangen - altså en ny, lang isolasjonsperiode for NKP - hvis vi havner utenfor SV.

290 Personlig må jeg si at jeg tror på den prosess vi har begynt på her. Jeg tror på mulighetene av at de kreftene som nå er i ferd med å [samles], at de i fremtiden vil ta en retning som vi ønsker for å styrke den norske arbeiderklassen.

Jeg tror at hele utviklingen, hele perspektivet vi har foran oss, legger kortene i våre hender hvis vi samtidig greier å beherske den.

295 Jeg gjentar at det er vanskelige problemer vi skal ta stilling til her - avgjørende er vel da om vi tror på gjennombruddskraften i tankene våre - om vi tror på mulighetene for de revolusjonære ideene i den tiden vi har foran oss. Tror vi at partiteorien er en overlegen teori som kan overvinne alle kvasi-teorier som i dag lammer arbeiderbevegelsen?

Hvis vi tror det, bør vi også i dag satse som revolusjonære for endelig en gang å bryte gjennom på bred front.

305 Jeg føler for min del de muligheter vi har foran oss. Det er en utfordring: Vi må bryte gjennom på bred front! Hvis vi nå klarer å komme på høyde med situasjonen, hvis vi greier å komme i den posisjon at vi behersker prosessen, ja da står vi foran et gjennombrudd!

310 [Langvarig bifall].

315

Kilde

Alf R. Jacobsen, Finn Sjøe og Ronald Bye: De visste alt ... Rapport fra niende etasje. Oslo 1993, s. 183-191

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/grip-sjansen>

320

325

330

335